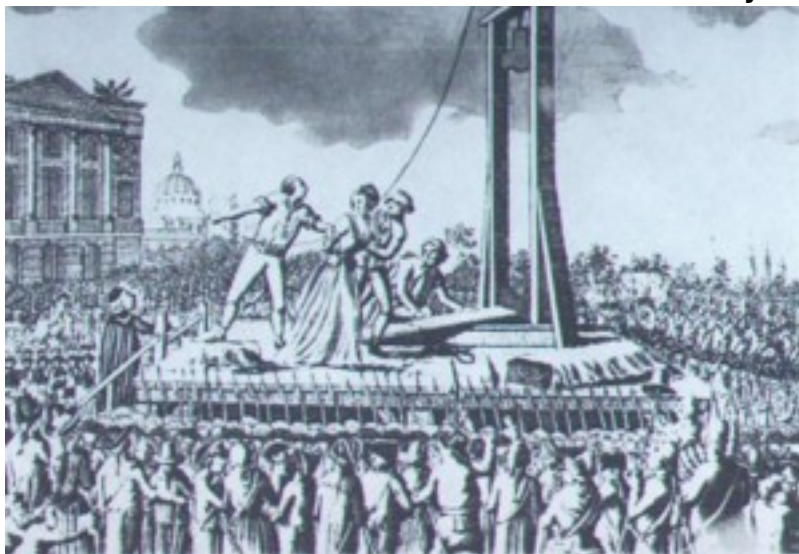


Könyv Marie Antoinette-ről

Lea Singer német bestseller-szerző Osztrák kurva című könyve tizenhárom beszélgetést tartalmaz „



Könyv Marie Antoinette-ről

Lea Singer német bestseller-szerző *Osztrák kurva* című könyve tizenhárom beszélgetést tartalmaz „Marie Antoinette királynéről és a pornográfiáról”. A napjainkban zajló beszélgetés résztvevői harmincnégy éves nők -Marie Antoinette-t ilyen idősén fejezték le 1793. október 16-án -, továbbá Louis, a rendező tizenegy éves fia. A keretről csak annyit, hogy adva van egy Sibylle Schlick nevű, Oscar-díjas filmrendező, aki játékfilmet akar forgatni Marie Antoinette-ről. Meghívja díszlet- és jelmeztervezőjét, valamint három színésznőt, hogy felajánlja nekik a szerepet. Társaságuk tagja továbbá egy Rosa névre hallgató macskán kívül Barbara Goldman történész is, a korszak specialistája, aki folyamatosan idéz különféle korabeli röpiratokból, és megvilágítja a többieknek az események hátterét. A karcsú könyv elején olvasható, hogy „minden idézet, leírás és részlet bizonyíthatóan igaz, a jelenkorra vonatkozóak is. Csak a szereplők személye és életútja tekinthető fikciónak.” A fiktív szereplőkre kizárólag azért van szüksége a szerzőnek, hogy a több mint két évszázada történt események párhuzamait megtalálja az azóta eltelt időszakban, különös tekintettel a huszadik századi totális rendszerekre – de bőséggel filozofálnak a szereplők a terror és a szex összefüggéseiről az iraki Abu Graib börtönben történt, és a világsajtót bejárt kényszervallatások felidézése kapcsán is.

Az eredendően érdekes, és eddig érdemben nem elemzett probléma elemzése, bármilyen csapongó is a könyv, figyelemre méltó. Miként hatott a korabeli francia nyilvánosságra a gátlástalan, obszcén gyűlölködés, melynek a szerencsétlen sorsú királynő kiemelt célpontja volt? Hogyan találtak visszhangra a legképtelenebb rágalmak, melyek kimondatlanul is a legfőbb vádpontjai voltak a koncepció pernek, melynek áldozatul esett? Mi volt a párját ritkító, évtizedes múlta visszatekintő pornográf gyalázkodás politikai „üzenete”?

Érdemes itt kitérni a politikai hatalom és a nyilvánosság ellentmondásos viszonyára, hiszen ez még napjainkban sem zavartalan, és állandóan újabb és újabb meglepetéseket tartogat a törvényhozás, illetve a normatív szabályozás számára. Napjainkban is nehezen eldönthető dilemma, mi jobb, hivatalos eszközzel fellépni a gyalázkodó rágalmak ellen, vagy az érintetteknek tûrni, és ügyet sem vetni a mocskolódásra. Elképzelhetjük, hogy a 18. század végén, amikor a feudális abszolútizmus önkénye kompromittálódott, viszont valamiféle „sajtótörvénynek” még nem volt se híre, se hamva, mi mindent megengedtek maguknak gátlástalan tollforgatók, nyomdászok, és terjesztők. Jellemző tény, hogy egy Lefevre nevű könyvkereskedő már 1777-től kezdve a versailles-i kastély bejárata mellett árusított a királynőt lejárató pornográf irományokat, melyeket „vettek, mint a cukrot”. Bár Lefevre-t végül börtönbe zárták, és a leggyalázatosabb könyveket máglyán égette el a hóhér, ezek a „középkori” módszerek teljesen hatástalannak bizonyultak: állandóan új utánnyomások készültek.

Illegálisan forgalmazott röpiratokban, libelle-ekben már az 1774 májusi koronázási szertartás után mindennek elmondták XVI. Lajost, és különösen tizennyolc és fél éves feleségét, Mária Terézia leányát. Néhány cím: Marie Antoinette en gougettes (M. A. a kocsmában), vagy Le Godermiché Royale (Királyi műhímtag). 1781-ben már egy egész, illusztrált könyv jelent meg Essai Historique sur la vie de Marie Antoinette címmel, melyben a királynő, egyes szám első személyben elismeri magáról, hogy szégyenletes szajha, perverz és nimfomán, mintegy megtestesítője a monarchia romlottságának. Ugyanezt a képet erősítette egy másik, hasonló névtelen opusz, a Les Amours de Charlot et Toinette, és még számtalan. A hízásra hajlamos, befolyásolható király viszont fitymaszûkülete miatt (az operációt végül a királynő Párizsba látogató bátyja, II. József rábeszélésére szánta rá magát) az impotencia megtestesítőjévé vált a népi képzeletben.

Egyenek kalácsot

A „koronás ribancot” a párizsi nép, már a forradalom kitörése előtt „szukaként” emlegette – a francia autrichienne – chienne szójáték alapján -, ehhez társult az a teljesen irracionális vádaskodás, hogy a királynő, a többi arisztokratával együtt „halálra akarja éheztetni” saját népét. A mondás, amit 1789 őszén Marie Antoinette-nek tulajdonítottak – t. i. „Ha a népnek nincs kenye, egyen kalácsot” már akkor sem számított eredetinek, ugyanis állítólag még a tizennyolcadik század derekán mondta egy toszkán hercegnő. De a nyilvánosság szemében ez az újabb rágalom is meggyökeresedett. A királyi család balul sikerült, 1791. június 21-én Varennes-ben véget ért szökése után az addig is harsány rágalmazó kampány csak még erősebb lett, melyet részben a királynő nyilvánosságra hozott magánlevelei tápláltak. Ezekben számos gyűlölködő kitétel volt olvasható a forradalmi francia népről.

De közben a pornográf gyalázkodás is felerősödött. Most már nemcsak a sógorával való paráználkodással, állandó maszturbálással és ferde hajlamokkal vádolták a királynőt, de azzal is, hogy vérfertőző vizont folytatott a gyermekeivel, sőt, legidősebb fiánál, Louis-nál parázna természetével „heresérvet” idézett elő. Megjegyzendő, hogy mindezen vádakból semmi sem volt igaz. Maria Antoinette jó anya volt, aki a korban, legalábbis arisztokrata körökben szokatlan módon maga nevelte a gyermekeit, és mert a férjétől sok gyengédséget nem kapott, a szeretetükben talál vigaszt. Igaz, közben volt azért egy szerelme is, Axel von Fersen svéd katonatiszt személyében, aki viszont végig kitartott mellette – kortársainak többsége ezért nem tehetett volna erkölcsi szemrehányást.

Persze, politikai ügyekben már akkor is többet számított a látszat, mint a valóság. A forradalmároknak egy gyalázatosan erkölcstelen, gonosz nőszemélyre volt szükségük, hogy szimbolikus gesztusként lefejezhessék. A pornográf gyalázkodással fosztották meg „emberi jellegétől” az áldozatot, fokozták le tárgyá, akit minden további nélkül el lehetett pusztítani. Ez a szemlélet minden további nélkül tetten érhető a királynő rövid, három nap alatt lezavart perében, az esküdtek megnyilatkozásaiból. De miként lehetett volna másképp? Ha a jakobinusok könyörtelenül beolvasztották a királyi koronákat, nem kímélték a templomokat és a székesegyházakat, miért tettek volna kivételt épp Marie Antoinette-el? Ugyanakkor az ítéletek nyilvános végrehajtásánál, a királynő lefejezésénél is, a közönség kéjvágya is szerepet kapott. „A nyilvános kivégzés nem volt más, mint a szegények peep-showja” - állapítja meg találóan Lea Singer.

Az elfojtott szexuális ösztönöket tudatosan felszabadító bűnbakképzés klasszikus példája volt Marie Antoinette meghurcoltatása és pere egy olyan korszakban, amikor még a feminizmus csírája sem létezett. Érdemes ebből a szempontból is szemügyre venni a francia forradalmat, melyet egy időben sematikusan, egy újabb, még több borzalmat előidőző, mégis, folyamatosan dicsőített forradalom előzményeként tanítottak nekünk.

Pelle János